

**SOPRONBÓL ÁTTEKINTVE: MAGYAR MUNKAVÁLLALÁSI TENDENCIÁK
AUSZTRIÁBAN**
OVERVIEW FROM SOPRON: HUNGARIAN EMPLOYMENT TRENDS IN AUSTRIA

Balázs Ferenc

PhD hallgató

Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Enyedi György Regionális
Tudományok Doktori Iskola
E-mail: fbalazs2001@yahoo.com

Összefoglalás

Tanulmányomban azokról a tendenciákról lesz szó, melyek a magyarok ausztriai munkavállalását jellemzik az elmúlt 10-15 évben. Viszonyítási pontom Sopron városa, mely a magyarországi belső migráció egyik legfontosabb céltelepülésévé vált. Az előzmények összefoglalását követően a határ közeli városok szerepváltozásainak áttekintését adom meg, majd az Ausztriát célzó magyar migrációs tendenciák jellegzetességére koncentrálok. Primer kutatási eredményeim tükrében bemutatom, hogy az új és régi soproniak hogyan viszonyulnak a migráció kérdéséhez, milyen jelentéstartalmat társítanak a „soproni” és a „soproniság” kifejezésekhez, valamint, hogy milyen okokat sorakoztatnának fel, ha úgy döntenének, hogy elköltöznek a városból. Összegzésként rávilágítok arra, milyen szerepe van a munkavállalási célú migrációnak a határ melletti térségek térszerkezetének újjászervezésében. Kutatási eredményeim rávilágítottak arra, hogy az átalakuló térszerkezet újszerű közigazgatási szabályozási szemléletet kíván, a politikai döntéshozók figyelmét a nemzeti szintről a regionális szintre, az országok közötti együttműködésre irányítva.

Abstract

In my study I will look at trends, which characterize the employment practises of Hungarians in Austria over the last 10-15 years. My reference point is the city of Sopron, which has become one of the most important destinations of internal migration in Hungary. Following the summary of the foregoing, I give an overview of the role changes in the cities near the border, and then focus on the specificity of Hungarian migration trends towards Austria. In the light of my primary research results, I present how new and old inhabitants of Sopron relate to migration question, the meaning they attach to the terms „Soproni” (the meaning of living in Sopron) and „Sopronism”, and the reasons that they would suggest if they moved out of to city. In conclusion, I highlight the role of labour migration in reorganizing the spatial structure of border regions. My research results have highlighted the fact that the changing spatial structure requires a novel approach to administrative regulation, shifting the attention of policy makers from the national to the regional level, with the aim of cooperation between countries.

Kulcsszavak: *munkavállalási célú migráció, térnyitódás, regionális szint, döntéshozatal, gazdaságszerkezeti átalakulás*

JEL besorolás: *J61, R10, C83*

LCC: *HT388*

Bevezetés

A rendszerváltó országok uniós csatlakozásával a tagországok közötti migráció új lendületet vett, jellege megváltozott a korábbiakhoz képest. Az új típusú vándorlásnak az elsődleges célja a munkavállalás (Lakatos, 2015). Sopron városa a Kelet és Nyugat között húzódó vasfüggöny lebontását követően, Nyugat-Magyarország addig zárt határvárosából, két irányban nyitott településsé vált, bár a munkaerő korlátozástól mentes szabad áramlása a régebbi uniós országok eltérő szabályozásából adódóan, évekkal az új országok csatlakozása után valósult meg. A korábbi zárt térszerkezet társadalmi leképeződése, azaz a társadalom térhasználata megváltozott: a határok menti, megerősödő, két irányban nyitott régiók részben mint célzónák, részben mint közvetítő közegek kezdtek funkcionálni. Magyarország 2004-es uniós csatlakozása, majd néhány évvel ezelőtt az osztrák munkavállalás bürokráciájának egyszerűsítése és a korlátozás feloldása, többek között azt eredményezte, hogy a Lajta folyó keleti oldalának magyar nagyvárosaiban – Sopron, Győr, Mosonmagyaróvár – és a Fertő-tó környékén, megnőtt a lakosság száma. Ez a demográfiai többlet a szabad áramlás terének kibővülésével magyarázható: a korábbi határtelepülések Magyarország egészét tekintve alakultak a szegényebb régiók lakosságainak célvárosává. A többlet nem a természetes szaporulatnak, hanem az országon belül zajló migrációnak köszönhető (KSH, 2013). A Magyarország más területeiről betelepülők jelentős részét vagy a nyugat-magyarországi, vagy az ausztriai, elsősorban burgenlandi munkavállalás lehetősége motiválja, mindamelllett, hogy Ausztria legkisebb munkaerőpiaca, 2017-es adatok alapján a 104 000 foglalkoztatottjával (Proactive Consulting, 2018). Adott térség körülményeiben és feltételrendszerében bekövetkező változások miatt, egzisztenciális motívumú bevándorlás megy végbe a térségben, annak településeire irányulóan. Ilyen hatás kiváltására lehetnek képesek azok a (kontinentális, államszerkezeti, (dez)integrációs politikai folyamatoknak kitett) regionális átalakulások, melyek egy-egy térség (és települései) szerepének le- vagy felértékelődését hozzák magukkal.

Sopron városban a földrajzi determinizmus és az európai integrációs folyamat teret és utakat engedett a szabad áramlásoknak, a korábbi (ország- és városhatárba zárt) népességet kétirányú mobilitási lehetőségeknek és hatásoknak kitéve.

Térnyitódás – kapuszerep a köztes térben

Sopron a földrajzi kontaktzónának számító Lajta-vidék keleti szélén, nagyjából a folyó szakaszának felénél helyezkedik el. A folyó természetes képződményként, az Osztrák-Magyar Monarchia idején, Magyarország akkori nyugati határfolyójának szerepét töltötte be (ennek előzményei a XI. század közepére nyúlnak vissza). A térség fontosságát annak az államocskának rövid krónikája is igazolja, melyet a Trianon utáni időszakban magyar katonatisztek csapatai az osztrák hatalom ellenében, Sopronnal a központban, kikiáltottak. Az Őrvidék két részre osztott egyik zónájában Sopron városa az ennek a helyzetnek a rendezésére kiírt népszavazás eredményeként kapta meg a „hűség városa” címet (Szabó, 1999).

Az 1949-es aknazár (vasfüggöny) a burgenlandi magyarságot az anyaország területeinek irányából izolálta. A katonai jellegű zárat 1956-re visszabontották, ezért tudtak a forradalom idejében százezres nagyságrendben emigrálni Magyarországról. A napjainkban regisztrálható állapotok gyökereit még a rendszerváltás előtti időszakban kell keresni, a gazdasági kapcsolatok Ausztria és Magyarország között különösen az azt megelőző években erősödtek meg (Fóti, 2003). A határ menti kapcsolatok előmozdítása érdekében már 1985-ben közös osztrák-magyar területrendezési és tervezési bizottság alakult, szűkebben a Lajta-vidék, tágabban Nyugat-Magyarország és Burgenland tartományának együttműködését elősegítő céllal (Nyitrai, 2012). 1988-89-ben rekordmértéket öltött az elsősorban Burgenlandba, a Lajta-

menti városokba irányuló bevásárló turizmus (Valuch, 2014). A vidék köztes jellegét, valamint azt, hogy a tér karakteréből a közigazgatási vonatkozás miatt nem kerül ki a határjelleg, jól mutatja, hogy az elmúlt évek áthaladó menekülthullámának nagy része Győrből nyugat fele haladt át a térségen. A háborús térségekből érkező menekültek beáramlását jogi, majd fizikai akadályozó eszközök telepítésével próbálta Magyarország megakadályozni, 2016 nyarán kiegészítve ezt a mélységi határvédelem bevezetésével. Ezek az intézkedések arra irányítják a figyelmet, hogy a térség illetve a kontinens ezen részének átalakulása szakaszokban zajlott le, az elszigeteltségtől a permeabilitáson át addig, hogy a Balkán államai után Magyarország és Ausztria is a globális átjáró részévé vált, melynek végpontjában Németország vagy más nyugati állam területe áll.

A 2001-2011-es, népességre vonatkozó adatok azt mutatják, hogy Győr-Moson-Sopron megye népessége mintegy 8,1-12%-ban nőtt, különösen Sopron és (jelenlegi) kistérségi településeire és Győrre igaz ez. Lényeges, hogy a megye népessége (és főként a határhoz közeli településeké) ebben az időszakban a bevándorlási nyereségből gyarapodott (Hidas et al., 2012). Ezért az összességében évtizedek óta kedvezőtlen demográfiai tendenciák ellenére, ideértve a kivándorlási hullámot is (L. Rédei, 2013), a térség a fővárossal együtt megőrizte népességmegtartó és népességkoncentráló képességét.

Az 1993-as szabad kereskedelmi egyezséget követően jelentős strukturális átrendeződés történt a térségben. A kétpólusú világ felbomlásával újrafogalmazódtak az igények a keleti-nyugati kapcsolatok megerősítésére. Elsőként a bér munka-alapú termelés lépte át a korábbi külső (nyugati munkavállalás) és belső (munkaerő-beáramlás) határokat, az 1990-es évek második felében megindult a regionális specializáció (feldolgozóipar, kereskedelem, logisztika), nőtt az export érték, és erősödött a hozzáadott értéket hordozó termelés (Rédei et al., 2002). Győr-Moson-Sopron megyét 1991-ben összetartozás, a beáramló tőke lokális munkaerőre támaszkodása, „a külföldi működő tőke, a beruházások nagysága, az akkor is még mérsékeltnek tekinthető munkanélküliség, telefonellátottság és a vállalkozások közel azonos jelenléte határozta meg [a fővároshoz képest – a szerző]” (Rechnitzer, 2001). A köztes tér tehát két irányban vált átjárhatóvá: a korábbi (fizikai és szimbolikus) határoknak megnövekedett a permeabilitása. A zárt határok perifériális területeket szegmentáltak a határ mindkét oldalán (Rechnitzer, 2001), ám a rendszerváltást követően önálló térségként kezdett karakterizálódni a korábbi peremvidék. Köztes jellegét jól mutatja, hogy a menekültek számára még mindig van annak jelentősége, magyar vagy osztrák területen állítják-e meg őket. Tehát a Lajta két partja két irányban nyitott társadalmi és gazdasági vidéket jelent, melynek a folyótól keleti irányba Sopron (mely a Fertőtáj meghatározó magyarországi déli városaként, kistérségi szerepénél fogva, 40 települést és közel 100.000 főnyi lakosságot integrál) *gateway* településekként szolgál. A korábbi határvidék napjainkban cél- és kontaktzóna: átjárhatósága a jogi szabályozás, az átnyúló társadalmi-gazdasági-kulturális kapcsolatok révén mindkét irányból (illetve akár Szlovákia felől is) folyamatos. „Burgenland és Magyarország határ közeli részei a személyes kapcsolatok, a nyelvi közösség és a helyi kultúra által összefűzött szerves egységnek tekinthető” (Sik, 1999, 168 p.).

A rendszerváltást követően Sopron, Győr, Mosonmagyaróvár és térségeik határzónából növekvő gazdasági teljesítményt és áruforgalmat kibocsátó városokká váltak: a korábbi tér felhasználás megváltozott, az ágazati, a kereskedelmi, turisztikai nyitottság mellett társadalomszerkezeti átalakulás is lezajlott, zajlik. Milyen szerkezetei átalakulás figyelhető meg a növekvő gazdasági teljesítményben? A feldolgozóipari átmenetből az integrálódás ebben a térségben is a földrajzilag közelebb lévő nagyobb piac irányába mutat, megerősítve a Győrre koncentrálnak autóiipari beszállítókat, a logisztikai iparágat, valamint az egészségügyi, turisztikai, pénzügyi szolgáltatást nyújtókat. Mosonmagyaróvár a Lajta-vidék iparilag egyik legfontosabb

városa: a legtöbb nagyüzem a rendszerváltozás után is tovább működött, de több termékfeldolgozó és -előállító társaság is megjelent a településen (mezőgazdasági termékek feldolgozása, építőanyag-gyártás, valamint a győri autógyártás egyes beszállítói). A város a Győr-Bécs-Sopron korridoron fekszik. Az északi közlekedési folyosó a Lajta-vidék keleti zárásán, Mosonmagyaróváron át halad Győr felé, nyugati irányba pedig Bécs jelenti a tengely másik végét. Kontinentális viszonylatban az északi folyosó annak a nagy közúti tengelynek része, mely a német területeket köti össze a Balkán országaival (a Phare-fejlesztéseknek is kiemelt célja volt a határmenti kontaktzónák integratív fejlesztése). A térségben a 2010-es adatok tanulsága szerint Nezsider (Neusiedl am See), Kismarton (Eisenstadt) és Ruszt (Rust) városok lakossága növekedett (Nyitrai 2012, 7). A jövedelmi viszonyok között jelentős eltérés mutatkozik: Burgenlandban tartományi szinten 2007 és 2009 között 2,5%-kal nőtt a GDP, az egy főre jutó jövedelem pedig 1,5-2,5-szerese a nyugat-magyarországi adatoknak (Nyitrai, 2012).

A népességi, kereskedelmi mozgások, a gazdasági jellegű szolgáltatások igénybe vétele mind Magyarország, mind Ausztria irányából kétirányú, lépcsőzetesen egymásra épülő mobilitási tapasztalásokat magával hozott, növelve a térség alkalmazkodási képességét. Győr és Sopron helyzetének értékelését, regionális szerepkörének megrajzolását a városok térbeli hatásait feltáró kutatások alapozzák meg (Rechnitzer, 2014). Győr erős gazdasági (autógyártás és annak beszállítói oldala) és logisztikai regionális központtá, a Bécs-Pozsony-Budapest fejlődési övezet regionális centrumává alakul (Rechnitzer, 2014), Sopron elsősorban a vezető oktatók illetve a kultúra, művelődés terén tudott vele konkurálni.

Sopron két ipari parkja ellenére sem prognosztizálható iparvárossá fejlődése, a tőke és a munkaerő vonzásában is versenyeznie kell a vidék (és a régió) nagyvárosaival, ideértve az „átellenes” osztrák városokat is (Deák, 2015). Fejlődési irányként a termeléshez csatlakozó üzleti szolgáltatások nyújtása lehet a megalapozó kategória. Ennek köszönhető, hogy nem mondható magasnak a szakmunkát végzők aránya, ezen túlmenően e munkavállalók egy része nem is helyben vagy a környéken, hanem más területen vagy Ausztriában vállal munkát. A magasabb kereset mellett a munkakultúra-szervezés is vonzó, illetve a mobilitás későbbi lehetséges fázisában a szociális jelleg felerősödése (család-áttelepülés, a gyermek jövőjének tervezése). Nem meglepő, hogy a beszélt idegen nyelvek közül a német áll az élen. Sopron városának helyzetét, Ausztriával való kapcsolatát, *gateway*-szerepe és erős humánbázisa (Rechnitzer et al., 2014) jelenleg nagyobb mértékben határozza meg mint potenciális iparosítási lehetőségei.

Magyarok Ausztriában: munkavállalási tendenciák

A magyar munkavállalók Ausztria iránti érdeklődésének jele, hogy 2005, valamint a 2008-as schengeni nyitás után ugrásszerűen megnőtt. Emelkedni kezdett a kinyíló határvárosokba ingázó, valamint az osztrák területen munkát vállalók száma, amely csoportok között mind nagyobb arányt képviseltek az ország keleti területeiről áttelepülők. Az ország a második helyen állt a 2011-es adatok szerint Németország mögött a magyarok munkavállalási célú országainak listáján (Hárs, 2011). A 2015-ös adatok szerint¹, a legtöbb uniós külföldi Bécsben él. Bécsi székhellyel 49 német, 18 magyar és 14 olasz vállalkozást alapítottak tavaly. A 2005 és 2015-ös adatok összevetéséből kiderül, hogy 10 év alatt duplájára nőtt az Ausztriában élő uniós tagállamból érkező külföldiek száma. 2005-ben a szerbek, törökök, bosnyákok érkeztek

---

¹ Az itt következő adatok – további külön jelzés nélkül – az alábbi, migrációs tendenciákkal foglalkozó portálról származnak: http://medienservicestelle.at/migration_bewegt/2016/05/09/eu-migration-nach-oesterreich-entwicklungen-und-trends/

a legtöbben, de jelen voltak más balkáni és közép-európai országból is bevándorlók. 2015-ben a legtöbb, Ausztriában élő külföldi állampolgár (176 ezer fő) német volt. A regionális és települési eloszlásban a magyarok számára talán legfontosabb céltérség, Burgenland áll az utolsó helyen az ott élő külföldiek számát tekintve, annak ellenére, hogy az elmúlt 10 évben itt volt a legmagasabb (137%) a növekedés.

A kint élő magyarok 2005-ben nagyjából 15 ezren voltak, 2015-ben viszont már 63.600-an, ami több mint 5%-os arány, nagyjából Sopron és közvetlen vonzáskörzetének lakosságával megegyező tömeg. Ebben az adatban – természetesen – nem jelennek meg az ingázók vagy idénymunkások (különösen a burgenlandi háztáji mezőgazdasági termelésben van nagy szerepük), akik helyi kötődéseiket gyakran családon belül is tovább örökölték, így több évtizedes előnyük van más munkavállalókkal szemben az osztrák gazdáknál, bortermelőknél (Sik, 1999). Idén januárban közel százezer (98 227) magyar állampolgár dolgozott Ausztriában (HRportál, 2019)

Mind a magyar, mind az osztrák statisztikákban visszatérő adat, miszerint Ausztriában elsősorban építőipari szakmunkásokat, szakképzett vendéglátó ipari munkaeszt, bolti eladókat, ápolónőket várnak Magyarországról, tehát az ilyen típusú munkára érkezők lesznek az új lakosok és az ingázók. A mezőgazdasági idénymunkák egy részét meglévő kapcsolatrendszeren keresztül (Gödri, 2010), nem hivatalosan látják el magyar és más külföldi munkavállalók (2005-ös, becsült adatok szerint, nagyjából 10 ezer fő járt át a határon be nem jelentett idénymunkát végezni az osztrák földeken, lásd. Hardi, 2005). A frisebb kimutatások szerint Burgenlandban minden hetedik munkavállaló magyar. Továbbra is elsősorban az élelmiszeripari és a vendéglátási területeken helyezkednek el a magyarok, de a szellemi munkát végzők aránya is számottevően megnőtt például az egészségügyben (253 szakorvos, 152 fogorvos, 83 háziorvos) (Határátkelő, 2019).

A munkaerő-migráció résztvevői jellemzően a legszegényebb társadalmak leghátrányosabb helyzetű csoportjaiból kerülnek ki (Portes-Sensenbrenner, 2001). Az Ausztriában munkát vállaló magyarokra igaz az is, hogy tagjaik főként a fiatalabb korosztályokból kerülnek ki – ezzel a nemzetközi migráns tendenciák (értve ezalatt az önkéntes, életminőség-javító célú térváltoztatást) általános trendjéhez illeszkednek (Kincses, 2014). A munkavállalási célú migráció hazai és nemzetközi tendenciáinak elemzését és a fogalom meghatározását a szakirodalom szerint nagymértékben befolyásolja, hogy milyen adatsorokat vizsgálunk, de általános jellemző, hogy az egyén valamilyen gazdasági szemléletű megfontolást tesz, és a várható haszon (munka, magasabb bér) reményében dönt mellette (Lakatos, 2015; Hárs-Simon, 2015).

Ugyanakkor ezt a kitéltet egyes iskolázottsági adatok árnyalják: a szegényebb, alacsonyabb társadalmi státuszú rétegek közül is elsősorban a határ régióban jól hasznosítható szakmával rendelkezők képezik a magyar munkaerő-migránsok „derékhadát”, a Sopronba települőket majd onnan ausztriai munkát vállalókat. Érvényesül az általános szabály: alacsonyabb iskolai végzettségűek nagyobb arányban vesznek részt kisebb távolságú migrációban, nagyobb távolságok esetén a felsőfokú végzettségek dominálnak (Kincses, 2015). A migráció nemzetközi tendenciáira jellemző, hogy az abban résztvevők elsősorban a 20-40 éves (Hárs, 2011) korosztály (L. Rédei, 2014) közül kerülnek ki, ez a kitéltet a Sopronba majd a Sopronból Burgenlandba irányuló migráció esetében is igaz, noha a mobilitási életkor-mező egyértelműen szélesedik. Figyelemreméltó, hogy a Lajta osztrák oldalán még a gazdasági válság éveiben is évi átlagban 8.000 magyar vállalt munkát (Nyitrai, 2012). Osztrák oldalról érkező magyar területen lényegesen kevesebb munkavállalóról lehet beszélni. A térségben a vidék nyugati

szegmensében a 15-64 éves népesség 73,7%-a aktívnak számít a munkaerőpiacon (2011-es burgenlandi adat, lásd. Nyitrai, 2012), ez az arány Magyarországon közel 10%-kal elmarad.

Megemlítendő, hogy a Burgenland tartományban munkába álló, akár a napi-heti ingázását is vállaló magyarok száma még a 2011. májusáig érvényben lévő adminisztratív korlátozás ellenére is nőtt. A már említett, részben a földrajzi adottságnak, részben pedig a sűrű település- és úthálózatnak köszönhető kétirányú nyitottság különösen kedvező volt a munkavállalói célú mobilitás számára.

„A mobilitás hálózatait az ún. *földrajzi determinizmus* határozza meg. Az országok közötti közlekedés csatornáit, amelyek a migráció ellenőrzési pontjai is, természetföldrajzi és infrastrukturális (repülőterek és határátkelők) tényezők függvényei. A schengeni határokon belül a korábbi határok elválasztó szerepe szűnt meg, így váltak az egykori országhatárok menti térségek ma belső határként aktív kontaktzónává a gazdaság, a munkaerő és a kereskedelem, ingatlanforgalom területén.” (L. Rédei, 2014, 40 p.)

Sopron városa bizonyult az ausztriai irányú munkavállalás tekintetében az egyik legfontosabb gyűjtőpontnak, „kapuvárosnak”, mely a déli és középső Lajta-vidék, de akár Bécsújhely és Bécs irányába is ki tudja bocsátani a munkavállalókat. A legfontosabb motivációt a jobb kereseti lehetőség jelenti: Burgenlandban tartományi szinten 2007 és 2009 között 2,5%-kal nőtt a GDP, az egy főre jutó jövedelem pedig 1,5-2,5-szerese a nyugat-magyarországi adatoknak. Ezek a különbségek kistérségi szinten, illetve értelemszerűen a kontaktzónát képező Lajta folyó magyar és osztrák oldalán is megmutatkoznak (Nyitrai, 2012).

A Lajta burgenlandi oldalán a sűrű kistelepülési hálózat mezőgazdasági tevékenységnek ad otthont. A mezőgazdasági területek döntő nagysága szántó. A legjelentősebb a kalászosok és a kukorica szántóföldi termesztése, de az utóbbi években növekvőben van az olajos magvak termesztésének aránya. Ezekben a mezőgazdasági munkákban jut szerep a magyar idénymunkásoknak. Az igen kedvező agroökológiai feltételek ellenére, a vidéken visszaszorulóban van a konyhakerti gyümölcsstermesztés, ahogy néhány, alapvetőnek mondható haszonállat-faj kivételével a haszonállat tartás is (Nyitrai, 2012). A csökkenő mezőgazdasági termelést jelző tendencia alól a magas színvonalú tejtermelés jelent kivételt: a burgenlandi tejfogyasztási adatok meghaladták az ausztriai átlagot (ezt közelítették meg a Győr-Moson-Sopron megyét jellemző értékek). A vidéken fontos a turizmussal összefüggő bortermelés, melyet jellemzően családi pincészetekben folytatnak.

A Lajta burgenlandi folyószakaszhoz közelebb fekvő kistelepülési háló, mezőgazdasági meghatározottságot mutat, a távolabbi illetve globális viszonylatban meghatározó települések némelyike viszont fontos vállalkozásfejlesztési és technológiai központtal rendelkezik (Kismarton, Nezsider). A Lajta környékének osztrák oldala (és különösen Dél-Burgenland) valójában szerény ipari kibocsátással rendelkezik, nehézipari termelés helyett elsősorban a kisebb vállalkozások fejlődését szolgáló környezetet kínál. Ezzel egy fontos nemzetközi trend realizálódott osztrák oldalon: „A 20. század végére összekapcsolódtak a *tudásteremtés lokális helyszínei és a tudásfelhasználás globális terei.*” (L. Rédei, 2014, 39 p.). Ennek az összekapcsolódásnak éppúgy jele a néhány ezek magyar diák ausztriai iskolába, illetve óvodába járást segítő iskolabuszok, mint a határmenti vegyesvállalatok és a kapcsolódó tudástranzfer. Ennek az alkalmazkodó-képességnek köszönhető, hogy a más területekhez képest a Lajta osztrák oldala (és Burgenland tartománya) könnyebben vészelte át a gazdasági válságot és tudta ezekben az években is fogadni a magyar munkaerőt. Ennek egyrészt a kisebb vállalkozások megerősítése, másrészt a vegyes és tudástökérelépő gazdaságszerkezet extrapolálása volt a kulcsa.

„A fejlődést, a vállalkozások változó körülményekhez való könnyebb alkalmazkodását itt a technológiai központok létrehozása is segítette. [...] Ezek alapján súlyponti területnek tekintik az elektronikaipar, az információ- és kommunikáció-technológia, a megújuló energiák hasznosítását, a vidék népességmegtartó-képességét is erősítő turisztikai lehetőségek kiaknázását, valamint a mezőgazdaság fejlesztését.” (Nyitrai, 2012, 13 p.)

A Lajta két oldalának ipari szerkezetében jól látható a különbség, „Az ipari termelés szerkezete eltérő a határ két oldalán, a kibocsátás gazdasági ágak szerinti összetétele ugyanakkor mind a két területi egységben hasonlít a saját országaikéhoz.” (Nyitrai, 2012, 18 p.) Az osztrák oldal összképe ezért némileg homogénebb képet mutat, kevésbé dominálják a térség rurális, kistelepülési részeit nagyvárosok (míg a magyar oldalon Mosonmagyaróvár és Sopron integráló szerepe meghatározó).

Milyen helyzetben van az a soproni vagy Sopronba települő, aki német nyelvtudás birtokában vállalna ausztriai munkát? A soproni korosztályi aggregált adatok szerint, 30.959 főből 20.351 fő beszél valamilyen idegen nyelven; ebből 19.773 fő a németet jelölte meg, a többi adat ismeretében ezres nagyságrendre tehető azok száma, akik a német mellett még egy másik idegennyelvet is beszélnek. Ez nem meglepő: Sopron és térségének valamint regionális viszonylatának közlekedéshálózata, kereskedelme mind magyar, mind osztrák területen fejlettnak mondható. „Különösen a határ menti területek azok, ahol a vállalkozások az ellátási típusú kapcsolataikat munkaerő növelése nélkül képesek bővíteni. A közlekedési csomópontok, illetve az e-gazdaság számára kedvező adózási pontok önmagukban növekedési pólusokat generálnak.” (Rédei et al., 2002, 90 p.). Ugyanakkor a magyar munkavállalók nyelvtudása – a korábban hivatkozott 2005/2015-ös adatok összehasonlítása szerint – arányaiban elmarad más kelet- és közép-európai (lengyel, horvát, román, bolgár), Ausztriát megcélzó munkavállalók nyelvtudásától, akik 2014-től szintén szabadon vállalhatnak munkát az országban. Csekély nyelvtudással a magyar munkavállalók földrajzi determinációból és a nyitott regionalitásból eredő helyzeti előnye is veszélybe kerülhet.

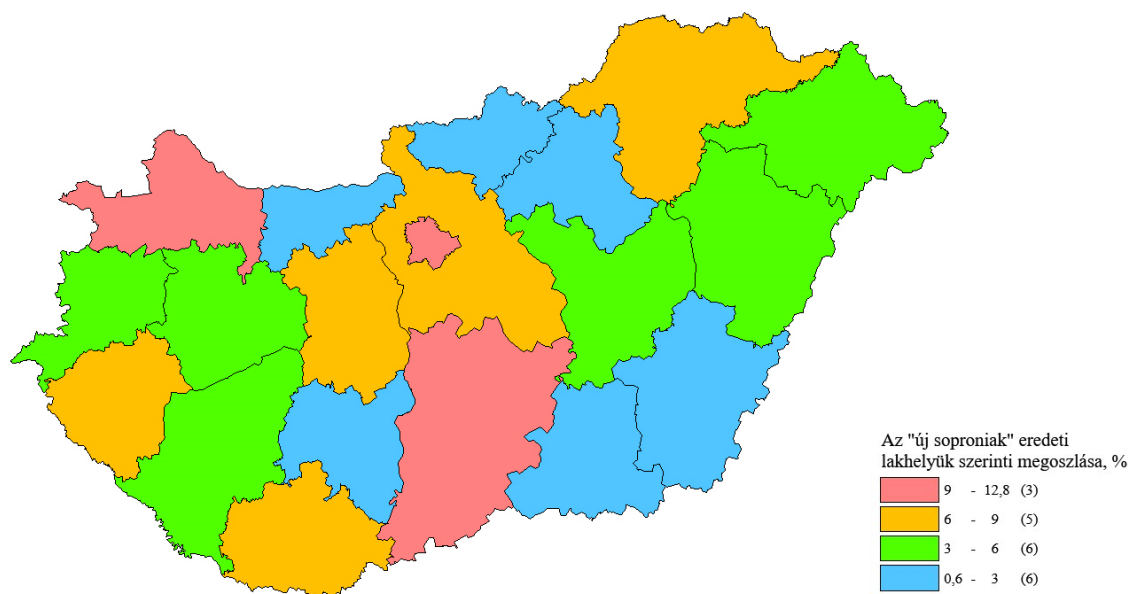
A magyarok németországi és ausztriai munkavállalási karaktere eltérő, előbbi ország esetében a magyar migrációra a rezidensség, utóbbinál a cirkularitás jellemző. 2010-ben közel háromszor annyi magyar férfi vállalt munkát Ausztriában mint nő (Hárs, 2011), ugyanezen évből származó adatok szerint a migrálók mintegy 47%-át a legfeljebb szakmunkás képesítéssel rendelkezők tették ki. A kutatási adatok szerint ugyanakkor ezzel a szakmunkások felülreprezentáltak a migránsok között, mivel otthoni arányuk nagyjából 30%-ra tehető. Ez megegyezik a Sopron kapcsán korábban jelzettekkel: szakképzett munkaerő viszonylag kisebb arányban van jelen a város és térségének munkaerő-piacán, mivel számos munkavállaló osztrák területen vállal munkát.

Az ausztriai magyar munkavállalók bázisát tehát két fő csoport képezi. Az egyik, egyre növekvő létszámú csoportot a Győr-Moson-Sopron és Vas megyékbe az ország más térségeiből beáramló munkavállalók jelentik, akik belső migrációs nyomás alá helyezik Sopront és a határ melletti városokat (emlékezzünk vissza, hogy nagyjából több ezer fő, azaz Sopron lakosságának 10-15%-a belső migránsként járult hozzá a település lakosságának növekedéséhez a 2011-es népszámlálási adatok szerint). A másik csoportot az Ausztriával szomszédos említett két megye helyi lakossága adja, akik között jelentősen nagyobb az ingázók aránya: 2013-as adatok szerint (Lakatos, 2015) a teljes ausztriai magyar munkavállalókból több mint 21 ezren a két megyében éltek. A határ mellett élők betelepülökhöz képest alacsonyabb tranzakciós költségei és lokális kötődéseik preferáltabbá teszik körükben az ingázás vállalását.

Akár a belső migrációból duzzadó, Sopront (és más határ melletti településeket) bázisnak használó, Ausztriában munkát vállaló csoportot, akár a helyi, elsősorban ingázásban érdekelt réteget tekintjük, a magyar munkavállalók ausztriai munkavállalása ismét a határrégió re-integrálódására irányítja figyelmünket. „Egy közepes városnyi ember szerzett már ennek révén tapasztalatot a határ másik oldalán élőkről, s arról a világról [...] A határ munkaügyi elválasztó szerepének csökkenésével azt várhatjuk, hogy ez a szféra egyre inkább egységes lesz, s kialakul az az átmeneti zóna a határ mentén, amely a Kárpát-medencének ezt a táját mindig is jellemezte.” (Hardi, 2005, 81 p.).

Anyag és módszertan

A felmérésben 60 fő vett részt, 43,3%-uk (26 fő) új soproni és 56,7%-uk (34 fő) régi soproni. Jelenlegi lakhelyükön 1-50 éve laknak ($M = 14.92$, $SD = 13.82$). Több, mint felük 1-10 éve él ott (52,5%, 31 fő), 32,2%-uk (19 fő) 11-30 éve és további 9 fő (15,3%) 31-50 éve. A későbbi elemzések során az új és régi soproni csoportok közötti különbségeket vizsgáltam. A vártak megfelelően a régi soproniak szignifikánsan több éve laknak ($M = 19.24$, $SD = 15.20$) jelenlegi lakhelyükön, mint az új soproniak ($M = 9.43$, $SD = 9.54$) ($t(57) = -3.030$, $p = 0.004$).

1. Ábra: Az „Új soproniak” származási hely szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás, 2017.

Leíró statisztikai mutatóként skálaváltozók esetében az átlag és szórás adatokat, kategóriaváltozóknaál a gyakorisági adatokat (% és fő) tüntettem fel. Két csoport különbségének vizsgálatát skálaváltozó mentén független mintás t-tesztel végeztem, amennyiben a szóráshomogenitás feltétele nem teljesült a Welch-féle d-próba eredményei alapján következtettem. Két nominális és/vagy ordinális változó függetlenségét keresztábla-elemzéssel végeztem. 2x2-es keresztábláknál Fisher-féle egzakt próbát, 2x2-esnél nagyobb keresztábláknál Pearson-féle khi-négyzet statisztikát alkalmaztam. Amennyiben a keresztábla-elemzés alkalmazási feltételei (minden kategória várható gyakorisága legalább 1, és a kategóriák nem több mint 20%-ban a várható gyakoriság nem kevesebb, mint 5) nem teljesültek, a gyakorisági adatokat vizsgáltam. A statisztikai elemzések során a rögzített

szignifikancia szint $p = 0.05$ volt. A statisztikai elemzéseket IBM SPSS 20 statisztikai programmal végeztem (IBM SPSS Statistics, IBM Corporation, Chicago, IL).

Eredmények

Lakóhely és munkahelyváltás

Elsőként a lakóhely-váltás és munkahelyváltás közti kapcsolatot, a lakóhely és munkahely változtatásának szándékát vizsgáltam a teljes mintán, illetve az új és régi soproniak körében. Továbbá a családtagok közelségét és ennek fontosságát a megkérdezett személyek körében. A résztvevők többségének legutóbbi lakóhely-váltása független jelenlegi munkahelyétől (80,4%, 45 fő), 11-en jelezték (19,6%), hogy a jelenlegi munkavégzés helye az egyik oka a korábbi lakóhelyváltásnak. Az új soproniak esetében közel fele-fele arányban tapasztalható ez, 44%-uk (11 fő) munkahely miatt váltott lakóhelyet, a régi soproniak körében egyetlen személy sem adott igen választ erre a kérdésre. A jelenlegi lakóhely változtatását 2-3 éven belül 20%-uk tervezi (12 fő) és további 6 fő (10%) bizonytalan ebben a kérdésben. Munkahelyváltást 2-3 éven belül 28,3%-uk (17 fő) tervez, további 4 fő bizonytalan. A lakóhely ($\chi^2(1) = 0.193$, $p = 0.661$) és/vagy munkahelyváltást ($\chi^2(1) = 0.001$, $p = 0.992$) az új és régi soproniak közel azonos aránya tervezi 2-3 éven belül. Lakóhelyét az új soproniak 25%-a, a régi soproniak 20%-a tervezi megváltoztatni, munkahelyet az új soproniak 30,4%-a, a régi soproniak 30,3%-a váltana. Többségük (58,3%) esetében sok családtagjuk él a közelben és 48,3%-uknak fontos is, hogy közel legyenek tágabb családjukhoz. A régi soproniak nagyobb arányára jellemző ($\chi^2(1) = 14.343$, $p < 0.001$), hogy sok családtagjuk él a közelben (79,4%), mint az új soproniakra (30,8%). Ugyanakkor mindkét csoport számára egyaránt fontos, hogy a közelséget fenntartsák tágabb családjukkal ($\chi^2(1) = 2.419$, $p = 0.120$). A régi soproniak 60,6%-a, az új soproniak 40%-a jelezte ezt.

A migráció jelentése és a migráció jelensége

A migráció esetében egyrészt a migráció kifejezés jelentését vizsgáltam és azt, hogy a személyek véleménye szerint mikor találtak először migrációval életükben és mit gondolnak a belső migrációról. Ezt követően több oldalról igyekeztem feltárni a migránsokkal kapcsolatos véleményeket és attitűdöket, mint a híradásokban megjelenő migránsok, illetve a betelepülők megítélése és támogatása, valamint az országon kívülről és belülről érkezők elfogadása. A migráció kifejezés esetében a megkérdezett személyek többsége egyértelműen a külföldiek bevándorlására és letelepedésére gondol (43,3%, 26 fő), viszonylag gyakori válasz volt még a lakóhelyváltás és a belső migráció (13%, 8 fő). Érdeemes megjegyezni, hogy a válaszok nagyfokú heterogenitása volt jellemző. A három leggyakoribb válasz közül a külföldiek bevándorlása és letelepedése volt statisztikailag is vizsgálható az új és régi soproniak körében. Ebben az esetben a válaszadók aránya az új és régi soproniak körében szignifikáns mértékben nem különbözött ($\chi^2(1) = 0.443$, $p = 0.602$). Érdeemes megjegyezni, hogy a belső migrációt az új soproniak 7,7%-a adta, a régi soproniak 17,6%-a, valamint a belső migráció választ adók mindegyike az új soproniak csoportjába tartozott (1. táblázat). Összességében azt tapasztalható, hogy a régi soproniak több negatív tartalmú véleményt fogalmaztak meg a migráció kifejezésével kapcsolatban az új soproniakhoz képest.

1. táblázat: „Mire gondol Ön akkor, amikor a migráció kifejezést hallja?” kérdésre adott válaszok előfordulási gyakorisága az új és régi soproniak körében (%)

Megnevezés	Új soproni	Régi soproni
külföldiek bevándorlása, letelepedése	38,5	47,1
lakhelyválttatás	30,8	-
belső migráció	7,7	17,
elvándorlás, lakhely elhagyása	-	11,8
politikai helyzet	3,8	8,8
erőszak, háború	11,5	-
kényszerből	7,7	2,9
keletről nyugatra vándorlás	-	8,8
Sopronba bevándorlók	7,7	-
Közel-Keleti	3,8	-
iszlám bevándorló	3,8	-
más emberek	3,8	
szíriai menekültek	-	2,9
pénzéhes emberek	-	2,9
eltérő kultúra, értékrend keveredése	-	2,9
idegen eredetű főnév	-	2,9
politika félreértelmezi	-	2,9
aggodalom	-	2,9
önszántukból	-	2,9

Forrás: Saját kutatás, 2017.

A migráció jelenségével többségük 15-20 éve (30%, 18 fő), valamint 2 éve (31,7%, 19 fő) találkozott először, ami arra utal, hogy vagy már régóta a köztudatban él a migráció jelensége, vagy az elmúlt évek menekült helyzetével került be az emberek életébe. Ennek megítélése a két vizsgált csoportban jelentős eltérést nem mutatott. Az új soproniak 30,8%-a (8 fő) adta meg a fenti két választ erre a kérdésre, a régi soproniak 29,4%-a (10 fő), illetve 32,4%-a (11 fő). Összességében a megkérdezett személyek további 8,3%-a (5 fő) jelezte, hogy 7-8 éve, illetve idén/pár éve találkozott először a migráció jelenségével. További 6,7%-uk (4 fő) 5-6 éve, valamint „évek óta a munkalehetőség miatt”, végül 2 fő 3-4 éve választ adott.

A belső migráció megítélése

Az országon belüli lakhelyválttatást a jobb munkalehetőség reményében a megkérdezett személyek 45%-a (27 fő) nem tekinti migrációnak, 53,3%-uk (32 fő) igen, 1 fő adott talán, bizonytalan választ. Az országon belüli lakhelyválttatást migrációnak tekintők és nem tekintők aránya az új és régi soproniak körében statisztikailag szignifikáns különbséget nem mutatott ($\chi^2(1) = 1.224$, $p = 0.303$). Bár a két csoport jelentős eltérést nem mutatott, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a régi soproniak viszonylag nagyobb aránya (60,6%, 20 fő)) tekintette ezt a lakhelyválttatást is migrációnak az új soproniakhoz képest (46,2%, 12 fő). A megkérdezett személyek véleménye arról, hogy egyesek országon belül áttelepülnek a jobb munkalehetőségek reményében oda, ahol igény van a munkaerejükre, azt mutatja, hogy összességében a személyek többsége megérti és elfogadja ezt (75%, 45 fő), „csak” 3 személy adott egyértelmű nem választ erre a kérdésre (a további 12 fő válasza nem volt értelmezhető, mert nem a kérdésre válaszoltak). A régi soproniak 79,4%-a (27 fő) jelezte, hogy megérti és

támogatja, az új soproniaknál ennek aránya 69,2% (18 fő) volt. A nem támogatók aránya az régi soproniak körében 5,9% (2 fő) volt, az új soproniak közül 1 fő adott ilyen választ.

A migránsok megítélése

Találkozott-e már migránssal?

A megkérdezett személyek döntő többsége (80%, 48 fő) már találkozott Sopronban migránsokkal. További 11 fő (18,3%) jelezte, hogy még nem és 1 fő nem tudja, bizonytalan választ adott. A régi és új soproniak ebben a kérdésben statisztikailag szignifikáns különbséget nem mutattak ($\chi^2(1) = 2.101$, $p = 0.147$). A vártak megfelelően, azoknak, akik régebb óta laknak Sopronban, viszonylag nagyobb aránya jelezte, hogy már találkozott migránsokkal (87,9%, 29 fő), az új soproniakhoz képest (73,1%, 19 fő).

A híradásokban megjelenő migránsok

A híradásokban megjelenő migránsok a résztvevők jelentős többsége szerint (80,8%, 42 fő) migránsnak tekinthetők. További 5 fő jelezte (9,6%), hogy csak abban az esetben, ha nem országon belülről érkezik és 1 fő szerint a híradásokban szereplők nem tekinthetők migránsoknak. Érdekes, hogy „csak” 4 fő (7,7%) jelezte, hogy nem akarja/nem tudja ezt megítélni a híradások alapján. A fentiek alapján is látható, hogy a híradásokban megjelenő migránsok megítélését statisztikailag nem lehetett a két csoport esetében megvizsgálni. Érdekes azonban megjegyezni, hogy az új soproniak csoportjában 1 bizonytalan személy kivételével mindenki a híradásokban megjelenő migránsokat migránsnak tekintette.

Az osztrák állampolgárok megítélése

A híradásokban megjelenő migránsok megítélése mellett vizsgáltam a személyek véleményét azon osztrák állampolgárokkal szemben is, akik Magyarországon vállalnak munkát. A magyarországi munkát vállaló osztrák állampolgárokat a megkérdezett személyek több mint fele (57,1%, 32 fő) nem tekintette migránsnak, 19,6%-uk (11 fő) azonban igen. További 10 személy (17,9%) bizonytalan volt ebben a kérdésben, igen is-nem is választ adott, valamint hárman jelezték, hogy nem tudják ezt megválaszolni. Az új és régi soproniak körében az osztrák állampolgárok megítélése jelentős különbséget nem mutatott, a régi soproniak körében viszonylag nagyobb volt azok aránya, akik az osztrák állampolgárokat is migránsnak tekintették, de az eltérés nem volt jelentős (2. táblázat).

2. táblázat: Magyarországon munkát vállaló osztrák állampolgárok migránsként való megítélése az új és régi soproniak körében (%)

Megnevezés	Új soproni	Régi soproni
igen	13,6	23,5
nem	59,1	55,9
igen is, nem is	27,3	11,8
nem tudja	-	8,8

Forrás: Saját kutatás, 2017.

A betelepülők megítélése

Ezt követően az vizsgáltam, hogy mi a személyek véleménye arról, ha országon kívülről települnek be mások Sopronba a jobb munkalehetőségek reményében. Eredményeim alapján a felmérésben résztvevők döntő többsége (87,9%, 51 fő) megérti és támogatja a betelepülést Sopronba, ha ennek oka a jobb munka lehetősége. Csupán 5 fő jelezte, hogy egyértelműen nem támogatja és ketten adtak igen is-nem is választ. Bár statisztikailag, a minta homogén válasza miatt, ezt a kérdést a két csoport között nem tudtam megvizsgálni, azt tapasztaltam, hogy a régi soproniak alapvetően befogadóbb attitűddel jellemezhetők, a személyek mindegyike megérti és támogatja választ adott erre a kérdésre. Az új soproniak körében ennek aránya 70,8% (17 fő) volt és a fentieknek megfelelően az elutasítók és bizonytalanok is ebben a csoportban voltak.

A betelepülők támogatása

A betelepülés elfogadása mellett a betelepülők támogatásával kapcsolatos véleményeket is vizsgáltam, a „Kapjanak-e valamilyen támogatást a betelepülők?” kérdésre adott válaszokkal. Eredményeim azt mutatják, hogy összességében bár nem utasítják el azokat a betelepülőket, akik a jobb munkalehetőség reményében érkeznek hazánkba, vagy Sopronba, mégis támogatást döntő többségük (71,7%, 43 fő) csak a külföldi menekülteknek adna, illetve 15%-uk (9 fő) jelezte, hogy nem ért egyet azzal, hogy a betelepülők bármilyen támogatást kapjanak. Csak 4-en adtak igen választ, és további 4 személy igen is-nem is, vagy nem tudja választ adott. Ebben az esetben is a minta viszonylag homogén válasza miatt statisztikai összehasonlítást nem tudtam végezni. Amit a gyakorisági adatok alapján érdemes kiemelni, hogy a 4 igen választ adók közül, tehát azok közül, akik egyetértenek azzal, hogy a betelepülők valamilyen támogatást kapjanak, 3-an az új soproniak csoportjába tartoztak (3. táblázat).

3. táblázat: A betelepülők támogatásának megítélése az új és régi soproniak körében (%)

Megnevezés	Új soproni	Régi soproni
igen	11,5	2,9
nem	15,4	14,7
ha külföldi menekült	61,5	79,4
igen is, nem is	3,8	2,9
nem tudja	7,7	-

Forrás: Saját kutatás, 2017.

Az országon belülről és országon kívülről érkezők elfogadása

Végül azt vizsgáltam, hogy a személyek elfogadnák-e az országon belülről, illetve kívülről érkezőket, ha az utcájába vagy a szomszédjába költöznének, valamint milyen okokkal magyarázzák véleményüket. Az országon belülről érkezők esetében többségük elfogadja (43,1%, 25 fő), vagy elfogadja, de feltételekhez köti (41,4%, 24 fő). A kényszerből elfogadók aránya 10,3% volt (6 fő), valamint csak hárman adtak egyértelműen nem választ erre a kérdésre. Az országon kívülről érkezők esetében is többségük elfogadást (35,7%, 20 fő), vagy feltételekhez kötött elfogadást (58,9%, 33 fő) fejezett ki. Szintén csak hárman adtak egyértelműen elutasító választ és egyetlen olyan személy sem volt, aki a „kényszerből elfogadja” választ adta volna. Érdemes megjegyezni, hogy a felmérésben szereplő régi és új soproni személyeket összességében elfogadó attitűd jellemzi a betelepülőkkel kapcsolatban. Ezt alátámasztja az is, hogy viszonylag nagy volt azon személyek aránya, akik mind az

országban belülről, mind az országon kívülről érkezőket elfogadnák utcájukba vagy szomszédjukba, ennek aránya 29,1% volt, tovább azok aránya, akik elfogadják, de bizonyos feltételekkel szintén nagynak tekinthető (36,4%). E két válasz keresztmetszetében összességében a megkérdezett személyek 88,7% volt jellemezhető elfogadó attitűddel. Csupán két olyan személy volt, aki mind az országon belülről és mind az országon kívülről érkezőket „elutasítaná”. Az országon belülről, illetve kívülről érkezőkkel szembeni jellemzően inkább „elfogadó” attitűd miatt az új és régi soproniak statisztikai összehasonlítása nem volt megvalósítható.

4. táblázat: Az országon belülről és kívülről érkezők elfogadása az új és régi soproniak körében (%)

Megnevezés	Új soproni	Régi soproni
országban belülről érkezők		
igen, de feltételekhez köti	38,5	43,8
kényszerből elfogadja	3,8	15,6
nem	-	9,4
igen	57	31,3
országban kívülről érkezők		
igen, de feltételekhez köti	64,0	54,8
nem	4,0	6,5
igen	32,0	38,7

Forrás: Saját kutatás, 2017.

A gyakorisági adatok alapján (4. táblázat) az tapasztalható, hogy azok, akik úgy érzik kényszerből elfogadják az országon belülről érkezőket utcájukba, vagy szomszédjukba, 6 személyből 5-en a régi soproniak csoportjába tartoztak és körükben viszonylag magasabb volt azok aránya, akik bár elfogadják az országon belülről érkezőket, de csak bizonyos feltételekkel (43,8%, 14 fő). Ennek aránya az új soproniak körében 38,5% (10 fő) volt. Ennek megfelelően a régi soproniak kisebb aránya mutatott egyértelműen elfogadó attitűdöt, azaz adott igen választ (31,3%, 10 fő), ez az új soproniaknál 57,7% (15 fő) volt. Az országon kívülről érkezők esetében ilyen eltérést a két csoport között nem tapasztaltam a gyakorisági adatok vizsgálata alapján.

A „soproni” jelentése és „soproniság” megítélése régi és új soproniak körében

A válaszok kódolását és kategorizálását követően elsőként a „Mit jelent Önnek az, hogy „soproni” kérdésre adott válaszokat vizsgáltam. Összességében a teljes mintán a leggyakoribb válaszok az otthonának tekinti (28,3%, 17 fő), az itt született (21,7%, 13 fő) és az itt él (16,7%, 10 fő) válaszok voltak. A három leggyakoribb választ vizsgálva az új és régi soproniak jelentős eltérést nem mutattak. A gyakorisági adatokat alapján azt tapasztaltam, hogy a régi soproniak viszonylag nagyobb aránya tekinti otthonának Sopront, így a soproni jelentését is az otthonhoz kapcsolja (32,4%, 11 fő), ennek aránya az új soproniak körében 23,1% (6 fő) volt. Ennek megfelelően azok, akik a soproni jelentését a város szeretetével írták le, szintén többségében régi soproniak voltak. Érdeemes megfigyelni, hogy a köznyelvben is jelenlévő hűség és hűség városa, valamint a büszkeség kifejezéseket csak a régi soproniak adták meg.

A másik kérdésem arra vonatkozott, hogy mi a véleményük „Miben nyilvánul meg a „soproniság”?”. Erre a kérdésre adott válaszok szinte a kódolás és kategorizálást követően közel azonosak voltak a soproni jelentése kérdésre adott válaszokkal. Összességében a teljes mintát nézve a „soproniság” megnyilvánulásának leggyakoribb válasza a sajátos kultúra és

szellemiség (26,7%, 16 fő) volt. Fontos megjegyezni, hogy ezt elsősorban a régi soproniak említették, közülük 15-en adták ezt a választ, ez a régi soproniak 25%-át jelentette, míg az új soproniak közül csupán 1 fő adta ezt a választ. A „soproniság” megítélésére adott válaszok rendkívül heterogének voltak, a gyakorisági adatok alapján a fentiekén kívül megfigyelhető még, hogy az új soproniak „leggyakoribb” válasza a nincs különösebb jelentése volt, ezt 7 személy adta (26,9%). Összességében eredményeim alapján úgy tűnik, hogy a személyek nehezebben adtak választ erre a kérdésre a „soproni” jelentéséhez képest, sokan a korábbi válaszukat ismételték meg, nem téve különbséget a soproni jelentése és soproniság megítélése között. Mindkét esetben viszonylag magas volt a nem adekvát, így nem kódolható/kategorizálható válaszok aránya.

Sopron elhagyásának okai régi és új soproniak körében

Végül azt vizsgáltam, hogy milyen okokat jelöltek meg a régi és új soproniak azzal kapcsolatban, ha elköltöznének a városból. Összességében a leggyakoribb okok között említették a sajátos kultúrát és szellemiséget (31,7%, 19 fő), ami azért érdekes, mert a „soproniság” megítélésére adott válaszok között ez mutatta a legnagyobb gyakoriságot. Nagyszámba jelöltek meg olyan egyéb okokat, mint munka, tanulás, pár elköltözése stb. (35%, 21 fő), illetve az új környezetbe, családi házba költözés (11,7%, 7 fő). Ugyanakkor egyenyedük (25%, 15 fő) nem költözne el. További 6 fő (10%) adta meg a lokálpatriotizmust, mint okot Sopron elhagyására. Egyértelműen, mint várható volt a régi soproniak szignifikánsan ($\chi^2(1) = 7.330$, $p = 0.008$) nagyobb aránya jelezte, hogy nem költözne el (21,7%, 13 fő), az új soproniakhoz képest (3,3%, 2 fő). Ennek megfelelően a új soproniak tendenciaszerűen szignifikáns mértékben ($\chi^2(1) = 4.538$, $p = 0.055$) nagyobb aránya adott meg egyéb okokat Sopron elhagyására (21,7%, 13 fő), mint a régi soproniak (13,3%, 8 fő).

Következtetések

A tanulmányban bemutatott folyamatok elsősorban pillanatfelvételiül szolgálnak, zajló folyamatok regisztrálásaként. Álláspontom szerint, a térszerkezeti átalakulásokkal összefüggésben jelentkező migrációs folyamatok, a gazdaságszerkezet változásai, olyan regionális változásokhoz vezetnek, melyek a globális térbe integrált régióknak addigi zárt társadalmat is nyitásra, de legalábbis válaszreakcióra készítetik. A nemzeti vagy uniós szinten meghozott döntések legtöbbször nem képesek megjeleníteni azokat a regionális sajátosságokat, melyek a régió korábbi térfelhasználásának megváltozásából fakadnak. Az e munkában vázolt folyamatok regionális, nyitott térben jelen lévő felek (vállalkozások, helyi vagy migrációval érkező munkavállalók) kölcsönös egymásra hatásából fakadó lokális válaszmintázatok. A megváltozott, integrálódó és egyre átjárhatóbb térszerkezetben elsősorban nem a központi, országos közigazgatási szabályozásnak, hanem a megváltozott regionális sajátosságokat szem előtt tartó, országok közötti szabályozási együttműködésre van szükség az érintett régiók fejlődésének előmozdítása érdekében. Ennek a megfontolásnak lehet érvényes üzenete a politikai döntéshozatal számára is.

A kismintás kérdőíves vizsgálat eredményei jelzésértékűek és rávilágítottak a határmenti városok migrációval kapcsolatos vizsgálatoknak a fontosságára. A vizsgálat alátámasztotta, hogy az új lakókban még nem alakult ki az a lokálpatriotizmus, ami miatt minden áron lakhelyükön maradnának. A legfőbb lakóhelyváltási ok az új munkalehetőség, valamint a család közelsége mind a régi és az új soproniak számára egyaránt. A migráció kifejezés értelmezésével kapcsolatban az tapasztalható, hogy a régi soproniak több negatív tartalmú véleményt fogalmaztak meg az új soproniakhoz képest. Határmenti települési voltából is adódóan a migráció jelenségével a válaszadók közel egyharmada már 15 – 20 éve találkozott,

de sokan csak az elmúlt évek menekült helyzete révén szembesült vele. Az országon belüli lakhelyváltogatást a jobb munkalehetőség reményében a megkérdezetteknek valamivel több mint a fele tekinti migrációnak. A betelepülési támogatást a válaszadók többsége csak a külföldi menekültek esetében tartja indokoltnak. A válaszadókat jellemzően elfogadó attitűd jellemzi az országon belülről és kívülről érkezők betelepülőkkel kapcsolatban. Az új és a régi soproniak válaszait tekintve nem volt szignifikáns különbség a „soproni” és a „soproniság” fogalmakhoz társított tartalmak között. Számukra az otthont jelenti, mely sajátos kultúrával és szellemiséggel jellemezhető.

Irodalomjegyzék

1. Deák M. (2015): Sopron és Ebenfurth közötti kétvágányúsítás területfejlesztési hatásai. Nyugati-dunántúli regionális fejlesztési ügynökség összeállítása. Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség, Szombathely. <http://westpa.hu/download/files/525>
2. Fóti K. (2003): Potential migration from Hungary to Austria after EU accession and possible impacts of this. MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest. 25 p.
3. Gödri I. (2010): Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és a kapcsolatháló jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban. KSH NKI Kutatási Jelentések 89. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest. 211 p. ISBN 978-963-235-276-3
4. Hardi T. (2005): Határon átnyúló ingázás, munkavállalás az osztrák-magyar határtérségben, in: Tér és Társadalom, Vol. 19(2), 65-81 p. ISSN 0237-7683
5. Határátkelő blog (2019): Mit dolgoznak a magyarok Ausztriában. https://hataratkelo.blog.hu/2019/09/10/mit_dolgoznak_a_magyarok_ausztriaban
6. Hárs Á. – Simon D. (2015): A munkaerő-migráció változása kétezres években Magyarországon. Vizsgálat a munkaerő-felmérés adatai alapján. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet – Budapesti Corvinus Egyetem Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest. 108 p. ISBN 978-615-5447-75-4
7. Hárs Á. (2011): Magyarok külföldi munkavállalása. Kopint-Tárki Zrt., Budapest. http://nfsz.munka.hu/resource.aspx?resourceid=ak_euegt_eloadasok_magyarok_kulfoldon
8. Hidas Zs. – Kezán A. - Némethné Csehi T. (2012): Magyarország társadalmi atlasza, in: Vida J. (szerk.): KSH időszaki kiadvány. KSH, Budapest. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>
9. HRportál (2019): Rekordot döntött az Ausztriában dolgozó magyarok száma. <https://www.hrportal.hu/hr/rekordot-dontott-az-ausztriaban-dolgozo-magyarok-szama-20190321.html>
10. Kincses Á. (2014): Nemzetközi migrációs körkép Magyarországról a 2011-es népszámlálási adatok alapján, in: Területi Statisztika, Vol. 54(6), 590-605 p. ISSN 0018-7828
11. Kincses Á. (2015): A szomszédos országok migrációs forrásterületeinek a vizsgálata a magyar népszámlálási adatok felhasználásával 2001 és 2011 között, in: Területi Statisztika, Vol. 55(5), 407-431 p. ISSN 0018-7828
12. KSH [Központi Statisztikai Hivatal] (2013): 2011-es népszámlálás – 3. területi adatok 3.8. Győr-Moson-Sopron megye Központi Statisztikai Hivatal, Győr. http://www.ksh.hu/nepszamlalas/teruleti_adatok

13. L. Rédei M. (2013): Átalakuló társadalom – új folyamatok és következmények a megyékben, in: XIX. Országos Urbanisztikai Konferencia. 2013.04.17-19. Mosonmagyaróvár. <http://www.mut.hu/?module=news&action=getfile&fid=196526>.
14. L. Rédei M. (2014): A nemzetközi migráció demográfiai és geográfiai aspektusai, in: Tarrósy I. – Glied V. – Vörös Z. (szerk.): Migrációs tendenciák napjainkban. IDRResearch Kft. – Publikon Kiadó, Pécs, 29-45 p.
15. Lakatos J. (2015): Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek, in: Statisztikai Szemle, Vol. 93(2), 93-112 p. ISSN 0039-0690
16. Nyitrai J (szerk.) (2012): Burgenland és Nyugat-Dunántúl – a határ két oldala. KSH időszaki kiadvány. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorburgenland.pdf>
17. Portes A. – Sensenbrenner, J. (2001): Keserű kenyér: a munkaerő nemzetközi migrációjának szociológiai problémái, in: Sik E. (szerk.): A migráció szociológiája. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 69-85 p.
18. Proactive Consulting Kft. (2018): AZ OSZTRÁK-MAGYAR HATÁRMENTI INGÁZÓI FOLYAMATOK, ÉS AZ ŐKET TÁMOGATÓ SZERVEZETI HÁTTER VIZSGÁLATA, ELEMZÉSE. Kutatási jelentés. https://www.interreg-athu.eu/fileadmin/be_user_uploads/Fairwork/Downloads/Vegleges_kutatasi_jelentes_2018.01.pdf
19. Rechnitzer J. – Páthy Á. – Berkes J. (2014): A magyar városhálózat stabilitása és változása, in: Tér és Társadalom, Vol. 28(2), 105-127 p. ISSN 0237-7683
20. Rechnitzer J. (2001): Szerkezeti változások a regionális gazdaságban. PTE Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Iskola, Pécs (Habilitációs előadások 2.). ISBN 963 641 845 4
21. Rechnitzer J. (2014): A győri járműipari körzetről szóló kutatási program, in: Tér és Társadalom, Vol. 28(2), 3-10 p. ISSN 0237-7683
22. Rédei M. – Jakobi Á. – Jeney L. (2002): Regionális specializáció és a feldolgozóipari tevékenység változása, in: Tér és Társadalom, Vol. 16(4), 87-108 p. ISSN 0237-7683
23. Sik E. (1999): Magyarok az osztrák munkaerőpiacon, in: Sik E – Tóth, J. (szerk.): Átmenetek. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 123-172 p.
24. Szabó M. (1999): A Lajta bántáság fantomja, in: Beszélő, Vol. (4)6. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-lajta-bansag-fantomja>
25. Unió migráció Ausztriába – trendek és irányok (2016): http://medienservicestelle.at/migration_bewegt/2016/05/09/eu-migration-nach-oesterreich-entwicklungen-und-trends/
26. Valuch T. (2014): A magyar társadalom a rendszerváltás után, in: A Történelemtanárok Egylete által szervezett Közelmúltunk jelene. Magyarország története, 1989-2014. című konferencián elhangzott előadás bővített, írásos változata. http://www.tte.hu/media/konf2014/TTE_2014_ValuchTibor.pdf